

## יוסף הצדיק – השגחה וסיפור החתונה

יוסף מורד מצריימה. בפרק ל"ט מתוארת ההשגחה של ה' על יוסף, גם אצל פוטיפר וגם אחר כך בבית האסורים:

"ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח" (שם, ל"ט, ב);

"וירא אדניו כי ה' אתו"; "וכל אשר הוא עשה ה' מצליח בידו" (שם, שם, ג);

"ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף" (שם, שם, ה);

"ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד" (שם, שם, כא);

"באשר ה' אתו"; "ואשר הוא עשה ה' מצליח" (שם, שם, כג).

דומה, שיש ליוסף השגחה מיוחדת יותר מכל דמות אחרת. התורה טורחת לציין כיצד ה' אוהב את יוסף ודואג לו.

מהי הסיבה לכך? כמובן, שייתכן שיש לו זכות אבות. ייתכן שהוא נציג המשפחה לירידה למצרים. אולם, מסתבר שישנה סיבה נוספת. יוסף חי את השגחת ה' ופועל לאורה.

כך שומעים אנו מפיו של יוסף את שם ה' (בראשית ל"ט, ט) בסיפור אשת פוטיפר:

וַיֹּאמֶר אֶעֱשֶׂה הָרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְחַטָּאתִי לֹאלֹהִים:

יוסף הצדיק - עומד הוא ליד אשת פוטיפר. היא מנסה לגרות אותו יום יום, מנסה לפתות אותו. יוסף לא מתפתה. ומדוע לא מתפתה? שמא תאמרו – פחד מאדוניו? אולי פחד מהתקשורת? אולי פחד מהכלא?

באה התורה ומעידה:

"ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת, וחטאתי לאלקים". מה שמטריד אותו הוא הקב"ה. המוסר. היושר. הצדק.

ראשית, המוסר הטבעי "ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת".

שנית, המחויבות לקב"ה "וחטאתי לאלקים" (עיין רמב"ן).

מובא במדרש הגדול:

וחטאתי לאלקים – מגיד הכתוב שלא נמנע ממנה לא מפני היראה, ולא מפני הבריות, אלא

לקדש את השם ברוך הוא<sup>1</sup>.

קבלת השגחת ה', איננה רק בכך שאדם מאמין בקב"ה, איננה רק בכך שאדם אוהב את הקב"ה, אלא גם (ובעיקר) בכך שאדם מוכן להתאמץ רבות בשביל לעשות רצון ה'. אדם מוכן לוותר, להקריב ולהשקיע, כדי לקיים מצוות, כדי לשמור הלכה.

יוסף הצדיק מאמין בהשגחה ומזכיר רבות את השגחת ה', אולם, הוא גם מוכן להתחייבות, למעשים, אף בתנאים קשים "אין אעשה הרעה הזאת וחטאתי לאלקים!".

<sup>1</sup> כל חיינו נועדו לקדש את השם. לקדש את החיים. להוסיף קדושה וטהרה לחיים. לראות את הקב"ה כמרכז עולמנו, ולחפזן כל העת לעשות רצונו. לעשות רצון ה', ובוודאי לעשות את הטוב והטהור הנדרש מכל אדם באשר הוא אדם, צלם אלקים. כך כותב הרא"ה מלונגיל בספרו אורחות חיים (דין אהבת השם ויראתו): "כל הפורש מעבירה או עושה מצוה לא מפני דבר בעולם לא מפני פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני הבורא ית' כמניעת יוסף הצדיק שמנע עצמו מאשת אדוניו הרי זה מקדש השם".

מכאן ואילך, עתיד יוסף להזכיר שם ה' בכל שלב ושלב, כנראה יותר מכל דמות אחרת במקרא. שם ה' עתיד להופיע כשלושים פעמים, ומתוכם פעמים שלא היה מתבקש או הכרחי שיופיע. יוסף ממש מנסה לשבץ את שם ה' בכל מקום:

1. "ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה, כי נשני אלהים את כל עמלי" (בראשית, מ"א, נא).
  2. "ואת שם השני קרא אפרים, כי הפרני אלהים בארץ עניי" (שם, שם, נב).
  3. "ועתה על תעצבו... כי למחיה שלחני אלהים לפניכם" (שם, מ"ה, ד).
  4. "וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ" (שם, שם, ו).
  5. "מהרו ועלו את אבי, ואמרתם אליו, כה אמר בנך יוסף: שמני אלהים לאדון לכל מצרים" (שם, מ"ה, ט).
  6. "ויאמר יוסף אל אביו: בני הם אשר נתן לי אלהים בזה" (שם, מ"ח, ט).
  7. "ואתם חשבתם עלי רעה, אלהים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב" (שם, נ', כ).
  8. "פקד יפקד אלהים אתכם" (שם, נ', כה).
- יוסף מנסה להראות גם לאומות העולם את מציאות ה' והשגחתו:
9. לשר האופים והמשקים אומר יוסף: "הלא לאלהים פתרוני" (שם, מ', ח).
  10. לפרעה אומר יוסף: "אלהים יענה את שלום פרעה" (שם, מ"א, טז).
  11. ועוד לפרעה: "את אשר האלהים עשה הגיד לפרעה" (שם, מ"א, כו).
  12. ועוד: "כי נכון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשות" (שם, מ"א, לב).
- יוסף לא רק מנסה אלא גם מצליח, להחדיר לאומות העולם את מציאות ה'. פרעה אומר על יוסף: "הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו" (שם, מ"א, לח). אין ספק שמשפט זה של פרעה, לא היה נאמר אילולי ההדגשות החוזרות ונשנות של יוסף, שהכל בא מאת ה'.
- בספר חסידות, פרי הארץ (מקץ. לרבי מנחם מנדל מוויטבסק) כתוב:
- צריך להאמין בהשגחה פרטית מאתו יתברך על כל מה שבעולם קטן וגדול... וסוד יוסף...
- שבדרך אמונת האדם והסתכלות בהשגחתו יתברך כן ממשיך על עצמו השגחתו...
- ככל שאדם מאמין יותר בהשגחה, כך הוא מושגח יותר.** פרי הארץ קורא לכך "סוד יוסף". ומסתבר שסוד זה הוא פשט הכתובים: ברגע שהחל יוסף לחוש בהשגחת ה' עליו בצורה מלאה, החלה ההשגחה לפעול עליו ולשמור עליו בצורה מעוררת פליאה.
- ויש להוסיף עוד: שלא כמו האבות – יוסף איננו מקבל נבואה ישירה, יוסף איננו בונה מזבחות. יוסף מאמין בהשגחת הקב"ה אך פועל במסגרת הטבע. יוסף מלמדנו, להכניס את הקב"ה, את מציאות ה', בכל הפעולות הטבעיות שלנו.<sup>2</sup>

<sup>2</sup> ההשגחה אצל יוסף בסוף ימיו:

אף בסוף חייו כשיוסף נפטר, הוא אומר לאחיו בצוואתו: "ויאמר יוסף אל-אחיו, אֲנִי מֵת: וְאֶל-לִוְיִים פָּקֵד יִפְקֹד אֶתְכֶם, וְהֶעֱלָה אֶתְכֶם מִן-הָאֶרֶץ הַזֹּאת, אֶל-הָאֶרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁפַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב." (שם, נ, כד). למרות שיוסף הוא מלך, משנה למלך, הרי שהוא מודיע: לא אני קובע ולא מלך אחר "פקוד יפקוד אלקים אתכם", הקב"ה הוא זה שמנהל את הבריאה. המסר המאלף של יוסף מלמד אותנו אמונה בהשגחת ה', בקבלת דברים שאנחנו מקבלים והכרת תודה להקב"ה כמקור הדברים שאנחנו מקבלים יום יום.

**לפני כמה ימים ערכתי חופה מאוד מרגשת. אספר לכם את סיפור החתונה.**

לפני כמה חודשים נסעה משפחת שלזינגר מאלון שבות לסוף שבוע בצפון, סמוך לקריית שמונה. כמה שעות לפני שבת, החליט אלישע, בחור רווק בן 28, לקחת את המכונית שלו לתדלוק. הוא דילג בטעות על חמש תחנות דלק, והגיע לתחנת דלק די רחוקה מהמקום שבו היו. לאחר שתדלק, ראה אישה עם כמה ילדים, בלחץ. התברר לו, שהיא מילאה בטעות סולר במקום בנזין. בצורה שכזו אי אפשר לנסוע! בשעות אלו כבר אין מתדלק בתחנת הדלק, ואי אפשר לשאוב החוצה את הסולר. האישה תקועה! הוא שאל אותה לאן היא צריכה להגיע, והיא אמרה לעלי זהב שבשומרון. זו נסיעה של כשלוש שעות, וכעת בערך שלוש שעות לפני שבת! אלישע לא חשב פעמיים: קחי את המכונית שלי וסעי. האישה לא הסכימה אך אלישע שכנעה אותה. היא נסעה לעלי זהב, ואלישע התקשר לאבא שלו וביקש שייקח אותו בחזרה. לאחר השבת, החזירה האישה את המכונית. היא פגשה את אמא של אלישע וסיפרה לה את התפילות מאלישע, ושאלה: "איזו מתנה ניתן לתת לאלישע?". האמא אמרה: "הוא לא צריך מתנות. הוא צריך כלה!"<sup>3</sup>.

האישה חזרה הביתה וכתבה מיד בפייסבוק את הסיפור המרגש, והוסיפה שאלישע מחפש כלה. מיד זרמו הצעות. אחת הראשונות היתה נעמי, וב"ה זכיתי להשיא את אלישע ונעמי. בסיפור המרגש ניתן לראות את השגחת ה' (כזכור, פרט לכל הסיפור המרגש, אלישע נסע בטעות לתחנת דלק רחוקה...). אבל, ניתן לראות גם את הצד האנושי. הקב"ה עוזר לנו, אבל אנחנו צריכים לפעול: אלישע פעל ועשה חסד, האישה פעלה ופרסמה את החסד (לפרגן זו מצוות עשה – עיין רמב"ם הלכות דעות פ"ו ה"ג "יספר בשבחו"), ואז הקב"ה השפיע את השפע שלו.

**יוסף הצדיק בהשגחה אבל הוא גם פועל. הוא נזהר שלא לחטוא** (אמונה בהשגחת ה' מחייבת אותנו גם לקיים רצונו, לקיים את עולם ההלכה והמצוות), והוא פועל גם במצרים בצורה מעשית וחכמה. הוא יודע כל העת שהוא שליח. הוא שליח של עם ישראל. ראינו לעיל את ההשגחה המיוחדת על יוסף ואת האמונה המיוחדת של יוסף בהשגחה. אולם, יוסף הוסיף עוד נקודה חשובה שיצרה לאחים ולנו **עומק חדש בגלגולה של ההשגחה**. בפרשות יוסף – חוזר השורש של"ח – עשרות פעמים (27 פעמים. ואם מוסיפים את "נפתלי אילה שלוחה" – 28 פעמים). מה משמעות הדבר? נעיין במקומות המרכזיים:

- **יעקב שולח את יוסף לאחים**
- **האחים רוצים לשלוח יד ביוסף, אך בזכות ראובן אינם עושים זאת.**
- **פרעה שולח להביא את יוסף מן הבור**
- **יעקב לא מוכן לשלוח את בנימין**
- **יוסף מתעקש שישלחו את בנימין**

---

יוסף – שיא העוצמה הארצית, מחבר כעת הכל אל הקב"ה, הקב"ה הוא יוצר הכל, הוא סובב את הכל. כעת, הושלם המעגל, שמים וארץ נשקו.

<sup>3</sup> הסיפור מזכיר את אלישע הנביא, שהאישה השונמית נותנת לו אוכל ולינה וכו', והוא רוצה לתת לה משהו, ושואל: אולי אפשר לדבר עבורה עם המלך או עם שר הצבא? גיחזי נערו אומר לו "אבל בן איש לה, ואישה זקן". ואלישע מתפלל ונולד ילד. גם כאן, האמא אומרת: הוא לא צריך מתנות. הוא צריך אישה!

- יוסף שולח לאביו עגלות מלאות כל טוב
  - יעקב רואה את העגלות שיוסף שלח – ורוחו חוזרת אליו
- לכאורה, סיפור טבעי לפנינו. אולם, יעקב מתפלל שהקב"ה יצליח את השליחות (בראשית פרשת מקץ פרק מג פסוק יד):
- וְאֵל שְׂדֵי יִתֵּן לָכֶם רִחְמִים לִפְנֵי הָאִישׁ וְשִׁלַּח לָכֶם אֶת־אֲחֵיכֶם אַחֵר וְאֶת־בְּנֵי־מִין.
- ואחר כך יוסף מלמד אותנו – שהשליחות היא של הקב"ה: הוא המחליט האמיתי בעניין השליחות – ויוסף מדגיש: "לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים" – האדם מרגיש שהוא "שולח" אבל באמת הקב"ה מנהל הכל (אולי יוסף הוא שליח חב"ד הראשון במצרים...):
- בראשית מ"ה, ה:
- וַעֲתָה אֶל־תַּעֲצְבוּ וְאֶל־יִסּוּר בְּעֵינֵיכֶם כִּי־מִכְרַתְּם אֹתִי הִנֵּה כִּי לְמַחְיָה שָׁלַח־נִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם:
- מ"ה, ז
- וַיִּשְׁלַח־נִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם לְשׁוֹם לָכֶם שְׂאֲרִית בְּאֶרֶץ וְלִהְיוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה:
- מ"ה, ח
- וַעֲתָה לֹא־אַתֶּם שָׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי הָאֱלֹהִים וַיְשִׁימֵנִי לְאֵב לַפְּרָעָה וְלֶאֱדֹן לְכָל־בֵּיתוֹ וּמִשְׁלַבְּ בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:
- בפגישת יעקב ויוסף כתוב (מ"ו, כט):
- וַיֹּאסֶר יוֹסֵף מְרֻכָּבָתוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֹת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צַוְאָרָיו וַיִּבֶךְ עַל־צַוְאָרָיו עוֹד:
- אסף (תהלים פ"א) הוסיף ליוסף את שם ה': יהוסף. הדבר מתאים כל כך לדמותו של יוסף, שחי בעצמו בתודעת השגחה מדהימה, שלימד את פרעה ש"אלקים יענה את שלום פרעה", שלימד את עם ישראל, שבסופו של דבר התוצאות בעולם אינן נובעות רק ממעשה אנושי, משליחות אנושית, אלא משליחות אלקית, ושהיה מושג על ידי הקב"ה בצורה מופלאה – ברכת ה' בכל מעשיו.